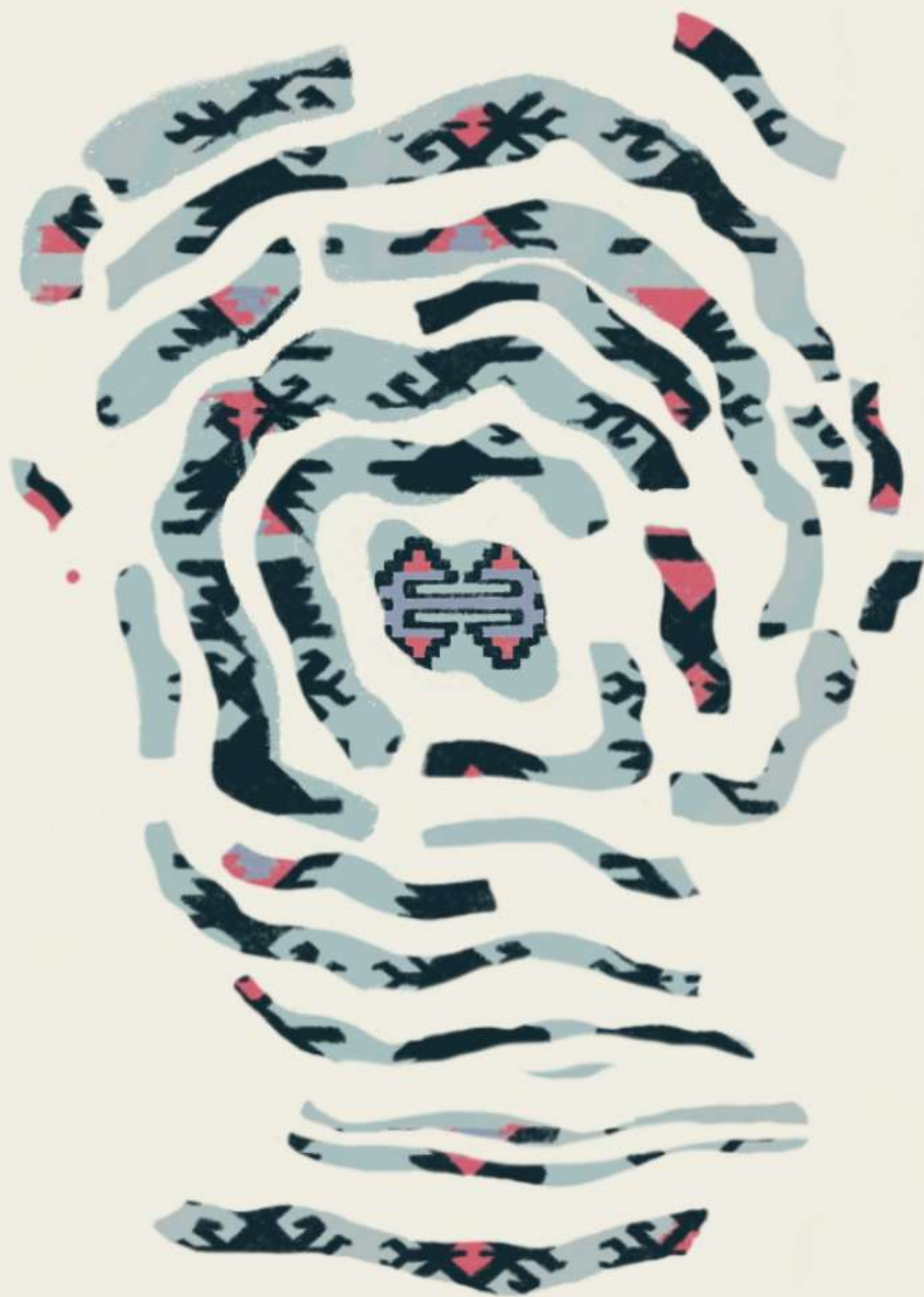

ГЛАСНИК

Етнографског
института
САНУ

LXX/3
Београд 2022

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
BULLETIN
OF THE INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY
LXX
No. 3

Chief Editor: Prof. Dragana Radojičić, PhD (Institute of Ethnography SASA)

Editor: Sanja Zlatanović, PhD (Institute of Ethnography SASA)

International editorial board: Milica Bakić-Hayden, PhD (University of Pittsburgh), Ana Dragojlović, PhD (University of Melbourne), prof. Kjell Magnusson, PhD (University of Uppsala), prof. Marina Martynova, PhD (Institute of Ethnology and Anthropology, Russian Academy of Sciences, Moscow), prof. Elena Marushiakova, PhD (University of St. Andrews), Marek Mikuš, PhD (Max Planck Institute for Social Anthropology, Halle), Ivanka Petrova, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Studies with Ethnographic Museum, Bulgarian Academy of Sciences, Sofia), Vesna Petreska, PhD ("Marko Cepenkov" Institute of Folklore, Skopje), Tatiana Podolinska, PhD (Institute of Ethnology and Social Anthropology, Slovak Academy of Sciences, Bratislava), Ines Prica, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Ingrid Slavec Gradišnik, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Andja Srđić Srebro, PhD (University of Bordeaux).

Editorial board: Branko Banović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Gordana Blagojević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Ivan Đorđević, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ildiko Erdei, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade), corresponding member of SASA Jelena Jovanović, PhD (Institute of Musicology SASA), Aleksandra Pavićević, PhD (Institute of Ethnography SASA), Srđan Radović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Lada Stevanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), academician Gojko Subotić, PhD (Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade).

Advisory board: Čarna Brković, PhD (University in Goettingen), Jelena Đorđević, PhD (Faculty of Political Sciences, Belgrade, retired professor), prof. Maja Godina Golija, PhD (Institute of Slovenian Ethnology RC SASA, Ljubljana), Renata Jambrešić Kirin, PhD (Institute of Ethnology and Folklore Research, Zagreb), Miroslava Lukić Krstanović, PhD (Institute of Ethnography SASA), Mladena Prelič, PhD (Institute of Ethnography SASA), prof. Ljupčo Risteski, PhD (Faculty of Natural Sciences and Mathematics, Skopje), prof. Lidija Vujačić, PhD (Faculty of Philosophy, Nikšić), prof. Bojan Žikić, PhD (Faculty of Philosophy, Belgrade).

Secretary: Sonja Radivojević (Institute of Ethnography SASA)

BELGRADE 2022

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
ГЛАСНИК
ЕТНОГРАФСКОГ ИНСТИТУТА
LXX
свеска 3

Главни и одговорни уредник: Проф. др Драгана Радојичић (Етнографски институт САНУ)

Уредник: Др Сања Златановић (Етнографски институт САНУ)

Међународни уређивачки одбор: Др Милица Бакић-Хејден (Универзитет у Питсбургу), др Ана Драгојловић (Универзитет у Мелбурну), проф. др Шел Магнусон (Универзитет у Упсали), проф. др Марина Мартинова (Институт за етнологију и антропологију, Руска академија наука, Москва), проф. др Елена Марушиакова (Универзитет Сент Ендријус), др Марек Микуш (Макс Планк Институт за социјалну антропологију, Хале), др Иванка Петрова (Институт за етнологију и фолклористику са Етнографским музејем, Бугарска академија наука, Софија), др Весна Петреска (Институт за фолклор „Марко Цепенков“, Скопље), др Татиана Подолинска (Институт за етнологију и социјалну антропологију, Словачка академија наука, Братислава), др Инес Прица (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Ингрид Славец Градишник (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Анђа Срдић Сребро (Универзитет Бордо Монтењ).

Уређивачки одбор: Др Бранко Бановић (Етнографски институт САНУ), др Гордана Благојевић (Етнографски институт САНУ), др Иван Ђорђевић (Етнографски институт САНУ), проф. др Илдико Ердеи (Филозофски факултет у Београду), дописни члан САНУ Јелена Јовановић (Музиколошки институт САНУ), др Александра Павићевић (Етнографски институт САНУ), др Срђан Радовић (Етнографски институт САНУ), др Лада Стевановић (Етнографски институт САНУ), академик Гојко Суботић (Српска академија наука и уметности, Београд).

Издавачки савет: Др Чарна Брковић (Универзитет у Готингену), др Јелена Ђорђевић (Факултет политичких наука, Београд, професор у пензији), проф. др Маја Година Голија (Институт за словеначку етнологију ЗРЦ САЗУ, Љубљана), др Рената Јамбрешић Кирин (Институт за етнологију и фолклористику, Загреб), др Мирослава Лукић Крстановић (Етнографски институт САНУ), др Младена Прелић (Етнографски институт САНУ), проф. др Љупчо Ристески (Природно-математички факултет, Скопље), проф. др Лидија Вујачић (Филозофски факултет у Никшићу), проф. др Бојан Жикић (Филозофски факултет у Београду).

Секретар уредништва: Соња Радивојевић (Етнографски институт САНУ)

БЕОГРАД 2022

Издавач

ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ
Кнез Михаилова 36/IV, Београд, тел. 011 2636 804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Мрежна страница часописа: www.ei.sanu.ac.rs

Publisher

INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA
Knez Mihailova 36/IV, Belgrade, phone: 011 2636 804
e-mail: eisanu@ei.sanu.ac.rs
Journal's web page: www.ei.sanu.ac.rs

Лектура

Александра Спасић и Ивана Башић

Превод

Аутори текстова

Дизајн корица

Александар Спасић (ментор доц. мр Оливера Батајић Сретеновић)
Факултет примењених уметности, Београд

Техничка подршка

Зоран Перовић

Штампа

Финеграф, Београд

Тираж

300 примерака

На свом VIII редовном скупу, одржаном 23. новембра 2022. године, чланови Одељења друштвених наука САНУ су на основу позитивних рецензија прихватили за штампу Гласник Етнографског института САНУ LXX, свеске 1, 2 и 3.

At their 8th regular meeting, held on November 23, 2022, the members of the Department of Social Sciences SASA accepted for publication the Bulletin of the Institute of Ethnography SASA LXX, volumes 1, 2, and 3, based on positive reviews.

Штампање публикације финансирано је из средстава
Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Printing of the journal was funded by the Ministry of Education, Science and Technological
Development of the Republic of Serbia

Гласник Етнографског института САНУ излази три пута годишње и доступан је и индексан у базама: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities), SCIndeks (Српски цитатни индекс), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central and Eastern European Library).

The Bulletin of the Institute of Ethnography SASA is issued three times a year and can be accessed in: DOAJ (Directory of Open Access Journals), ERIH PLUS (European Reference Index for the Humanities), SCIndeks (Srpski citatni indeks), Ulrich's Periodicals Directory, NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS – Norwegian Social Science Data Service), CEEOL (Central and Eastern European Library).

САДРЖАЈ CONTENTS

НАУЧНИ РАДОВИ SCIENTIFIC PAPERS

ТЕМА БРОЈА

Жене и образовање у Србији и Аргентини – XX и XXI век
ур. Нина Аксић и Ивана Арсић

TOPIC OF THE ISSUE

Women and Education in Serbia and Argentina – XX and XXI Century
eds. Nina Aksić and Ivana Arsić

- 13–22** *Нина Аксић, Ивана Арсић*
Образовање жена у Србији и Аргентини у XX и XXI веку
– компаративни приступ
- 23–36** *Ирена Арсић*
Од справљенице до задругарке: образовање православних Српкиња
у Дубровнику 1831–1914.
Irena Arsić
From “Spravljenice” to “Zadugarke”: Education of Orthodox Serbian Women
in Dubrovnik 1831–1914.
- 37–53** *Чедомила Маринковић*
Напуштање Јалије – Од Пијаде Капетановић до Паулине Лебл Албале:
развој образовања и друштвени активизам Јеврејки од средине 19. века
до Другог светског рата
Čedomila Marinković
Abandoning Yalia – from Pijada Kapetanović to Paulina Lebl Albala:
Development of Education and Social Activism of Jewish Women from
the mid-19th Century until World War II

- 55–78** *Hasna Ziljkić, Redžep Škrijelj*
Primjena arebice u Sandžaku i njen značaj u obrazovanju ženskog muslimanskog stanovništva
Hasna Ziljkić, Redžep Škrijelj
Incorporation of Arebica in Sandžak and its Significance in the Process of Muslim Womens' Education
- 79–97** *Милина Ивановић Баришић*
Прве жене етнолози у образовању
Milina Ivanović Barišić
The First Women Ethnologists in the Education
- 99–118** *Вања Грбовић*
Улога жене у високом образовању: спрега оперског уметника и вокалног педагога у периоду југословенског социјализма
Vanja Grbović
The Role of Women in Higher Education: The Connection Between the Opera Artist and the Vocal Pedagogue in the Period of Yugoslav Socialism
- 119–130** *Mariana Rulli*
The Long Road to Equality: University and Gender in Argentina
Маријана Рули
Дуг пут до једнакости: универзитет и род у Аргентини
- 131–149** *Daniela Heim, María Verónica Piccone*
Women in the Legal Professions: from the Eradication of Direct Discrimination to the Prevalence of „Epistfemicide“ and the Glass Ceiling
Даниела Хеим, Марија Вероника Пиконе
Жене у правним професијама: од искорењивања директне дискриминације до распрострањености „епистфемцида“ и стакленог плафона

VARIA

- 153–173** *Весна Трифуновић*
„Вакцинална колебљивост“ у западној и источној Европи: значај контекстуалних утицаја
Vesna Trifunović
Vaccine Hesitancy in Western and Eastern Europe: The Significance of Contextual Influences
- 175–191** *Jelena Čvorović*
Stunting, Maternal Investment, and Early Child Development in Serbian Roma Children Aged 36–59 Months
Јелена Чворовић
Заостајање у развоју, улагање мајки и рани развој ромске деце узраста 36–59 месеци

- 193–213** *Dora Bednjanec, Duško Petrović*
Smrt ili (naprosto) umiranje? Filozofsko – antropološki razgovori o interpretacijama neposrednog iskustva smrti
Dora Bednjanec, Duško Petrović
Death or (just) Dying? Philosophical – Anthropological Conversations about the Interpretations of the Experience of Death
- 215–241** *Александар Антуновић*
Тамбурашка пракса као нематеријално културно наслеђе
Aleksandar Antunović
Tambura Practice as an Intangible Cultural Heritage
- 243–262** *Татјана Микулић*
Она носи најлон жипон и опанке од лике: женски одевни наративи у карикатури листа „Јеж“
Tatjana Mikulić
She Wears a Nylon Underskirt and Raffia Opanci Shoes: Women’s Costume Narratives in the Caricatures of “Jež” Newspaper

ПРИКАЗИ REVIEWS

- 265–267** *Теодора Јовановић*
Марта Стојић Митровић, Европски гранични режим и екстернализација контроле граница ЕУ: Србија на Балканској миграцијској рути
- 269–271** *Јагранка Ђорђевић Црнобрња*
Dragana Radojčić and Ivana Bašić, Maps and Memories
- 273–276** *Јагранка Ђорђевић Црнобрња*
Ljiljana Bubnjević and Dragana Radojčić: A Mosaic of Archival Closeness. Anthropology of Memories from the Pannonian to the Adriatic Sea
- 277–288** *Милош Луковић*
Ján Botík, Slovenská dolná zem. Historický a etnokultúrny vývin slovenských minorít v Maďarsku, Rumunsku, Srbsku a Bulharsku

ХРОНИКА CHRONICLE

- 291–296** *Ђорђе Стојановић*
Researching Migration and Religious Diversity – летња школа за докторанде и младе истраживаче у Каунусу (Литванија)

Марта Стојић Митровић, Европски гранични режим и екстернализација контроле граница ЕУ: Србија на Балканској миграцијској рути

Етнографски институт САНУ, Посебна издања, књ. 97,
Београд 2021, 148 стр.

Научна монографија *Европски гранични режим и екстернализација контроле граница ЕУ: Србија на Балканској миграцијској рути* пружа прецизан увид у начине на које су Србија и тзв. Западни Балкан постајали делови спољних граница ЕУ у контексту контроле, управљања и репресије нежељених кретања према ЕУ. Ауторка монографије је др Марта Стојић Митровић, виши научни сарадник Етнографског института САНУ. Монографија представља прерађену верзију докторске дисертације „Азил и нерегуларне миграције у Србији на почетку XXI века: културне парадигме“, коју је ауторка одбранила 2016. године, односно у тренутку у коме су миграције постале „горућа тема“ у јавним и политичким дискурсима. Студија је значајна управо по томе што анализира политике, праксе, дискурсе и трендове везане за миграције у периоду који претходи исполитизованом спектаклу граница познатим под именом „избегличка/мигрантска криза“ из 2015. године. У истраживању је коришћена методологија која представља синтезу објављених научних истраживања, анализе правних докумената, извештаја организација, медијске грађе и обраде мултилокацијских теренских истраживања које је ауторка започела 2012. године.

Монографија је подељена на четири дела или поглавља. У првом делу дат је историјски преглед трендова, стратегија и дискурса европских миграцијских политика. Иако Европска Унија представља наднационалну заједницу, дискурси који доминирају европским миграцијским политикама полазе од парадигме света подељеног на

нације. Таква парадигма омогућила је прављење поделе на грађане и странце. До формирања административне категорије *избејлице*, као посебне категорије странаца, долази у XX веку, и то у контексту светских ратова. Државе развијају амбивалентан однос према страним радницима, који у исто време бивају „неопходни“ и „нежељени“.

Један од централних теоријских концепата у монографији је миграцијски/гранични режим. У другом делу представљене су институције и организације европског граничног режима (нпр. Европска агенција за граничну и обалску стражу – Фронтекс). Инструменти европског граничног режима (нпр. Даблинска регулација), такође су се показали неопходним за стварање „Тврђаве Европе“. Ауторка напомиње да је оно што се назива „Тврђава Европа“ последица све рестриктивнијих имиграционих политика и пракси, и објашњава како су се успостављали правни механизми функционисања те „тврђаве“. Спровођење контроле граница ЕУ се ослања што на националне институције, што на билатералну и међународну сарању и наднационалне институције. Такође, контрола граница ЕУ утицала је на то да институција азила постане „привилагија а не право“. Наглашено је да иако постоје јасне тенденције да се европска миграцијска политика, администрација и пракса уједначе, паралелно се одвијају процеси децентрализације, деволуције и аутсорсинга (енг. *outsourcing*).

Трећи део помера фокус на концепт екстернализације граница. Најједноставније речено, екстернализација граница ЕУ је пребацивање одговорности за контролу граница на државе које нису чланице ЕУ, а из којих долазе или преко којих пролазе особе у покрету на путу према ЕУ. У званичним наративима, уместо термина „екстернализација“, често се користи еуфемизам „спољна димензија политике ЕУ“, јер камуфлира асиметричне позиције моћи укључених страна. Асиметрични односи моћи у овом случају значе да од центра, градацијски распоређене периферије учествују у тзв. „тампон зони“ или „зони пригушења“, задржавајући и филтрирајући кретање људи ка ЕУ. Слика евроцентричног света подељеног на концентричне појасеве, који су све рестриктивнији како се иде ка центру, најексплицитније је формулисана у нацрту Стратегије о имиграцији и азилној политици из 1998. године, коју ауторка цитира на почетку трећег поглавља. Тај нацрт је одбачен, али су принципи из њега задржани и постали су део других докумената о контроли миграција донетих на нивоу ЕУ. Дат је преглед програма преко којих се остварује екстерна контрола кретања према ЕУ (нпр. Политика проширења ЕУ и Европска политика суседства).

У трећем делу проблематизован је и сам концепт границе – границе нису само место, физички простори или објекти, већ функција у којој се читава и поново успоставља асиметрични друштвени однос, који се може активирати у складу са тренутним политичким циљевима. Границе се репродукују у свакој ситуацији где се доводи у питање легитимитет боравка неке особе на неком месту. Због тога ауторка користи концепт граничног пејзажа/крајолика (енг. *borderscapes*), наглашавајући плуларне, динамичне, релационе, конфликтне и дe-територијализоване аспекте граница.

У четвртм поглављу, ауторка контекстуализује Србију на Балканској миграцијској рути. Показано је како су „Западни Балкан“ и Србија постали део спољне границе ЕУ, односно на који начин су апсорбовани у европски гранични режим као „зоне пригушења“. Ауторка уводи вињете – које садрже микроанализе докумената, грађе из медија и етнографске белешке са терена – како би сликовитије приказала плуралност и динамичност миграцијских токова. Бројни фактори утицали су на токове и политике према миграцијама у Србији: од Процеса стабилизације и придруживања и Процеса приступања ЕУ, преко изградње независног азилног система и система кампова у Србији, до формализације Балканског коридора којим је 2015. године постепено кретање особа у покрету ка државама-чланицама.

Монографија представља критичку студију, захваљујући којој је могуће сагледати међусобни утицај регионалних и међународних политичких процеса у дијахронијској перспективи. Читаоци монографије имају прилику да разумеју због чега је феномен миграција неопходно проучавати паралелно са феноменом граница. Значај таквих истраживања биће још већи у будућности, управо зато што осветљава често замаскиране, наизглед позадинске, али веома утицајне процесе укључивања и искључивања.

Теодора Јовановић

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

39(05)

ГЛАСНИК Етнографског института САНУ = Bulletin of the
Institute of Ethnography / главни и одговорни уредник Драгана
Радојичић. - [Штампано изд.] - Књ. 1, бр. 1/2 (1952)- . - Београд :
Етнографски институт САНУ, 1952- (Београд : Финеграф). - 24 cm

Доступно и на: <http://www.ei.sanu.ac.rs/index.php/gei/about>. - Три пута
годишње. - Текст на срп. и енгл. језику. - Друго издање на другом
медијуму: Гласник Етнографског института САНУ (Online) = ISSN 2334-8259
ISSN 0350-0861 = Гласник Етнографског института
COBISS.SR-ID 15882242